

כיצד מחזנכין

עלון מס' 138

לפרשת חקת תשפ"ו

מאמר ששלח לי הרב חיים גוטסדינר שליט"א

ר"מ הישיבה הגדולה רמת גן

'אין משה אומר דבר מליבו, אלא על פי הגבורה'.
וא"כ מהי הטענה כלפי אהרן?

נלע"ד להסביר שאלות אלו (שדורשות ביאור רב,
אבל בכל זאת, אתן כיוון ואידך זיל גמור...) ע"פ כמה
הקדמות.

1. דבריו של ה'שפת אמת' בשם זקנו ה'חידושי
הרי"ם' בביאור המשנה במסכת אבות (א,ד): 'ואם
לא עכשיו אימתי?'. וזו לשונו (ציטוט מפרשת
'בחוקותי', תר"מ): 'ופירש אדוני אבי זקני על פי
המשנה... וכמו כן, לכל שעה דבר מיוחד, שאין יכול
לתקנו, רק שעה זו! וזהו - אם לא עכשיו אימתי?'.
עכ"ל ה'שפת אמת'.

2. וכן ב'שפת אמת' בפרקי אבות למשנה זו כותב:
'לכן אם לא עכשיו אימתי? כי גם שעה זו צריך לתקן
והיא עוברת'.

3. הרשב"ץ בפירושו לפרקי אבות על המשנה (ב,ד)
'ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה' כותב
וזו לשונו: 'ולפי האמת, אפילו יפנה אותו שעה
שירצה לשנות, אין לו לדחות זאת השעה שאפשר
לו לשנות, ואף אם ישנה בשעה אחרת אין לו לבטל
שעה זו, שהרי בכל שעה חייב לשנות ולעשות
תורתו קבע'. עכ"ל הרשב"ץ.

4. ולפני שאבאר כוונתם דלעיל לעומק, אצטט
ממסכת ברכות (ה,א): 'אמר רבא ואיתימא רב
חסדא: 'אם רואה אדם שיסורין באין עליו, יפשפש
במעשיו... פשפש ולא מצא יתלה בבטול
תורה'. עכ"ל הגמרא.

נכתב בפרשתנו: 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן, יַעֲזֹבוּ
לֹא הָאֲמִנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישְׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא
תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם'.

פסוק זה נאמר למשה ואהרן, לאחר שבמקום לדבר
אל הסלע, משה רבינו הכה את הסלע ובכך לא
נעשה ציוויו של הקב"ה במלואו.

רבים מני ים הפרשנים העוסקים בהסבר חטאו של
משה רבינו, אולם מכנה משותף אחד לכולם,
הידיעה וההבנה כדברי הגמרא ביבמות (קכא,ב)
שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה.
וכאן ראויות להשאל שתי שאלות חשובות מאוד:

א. מהו עומק הרעיון שהקב"ה מדקדק עם צדיקים
כחוט השערה, דבר שעל פניו נראה כלא הוגן...
ובכלל מדוע הקב"ה כ"כ מקפיד על כל מעשה קטן
של כל אחד, עד שנאמר בגמרא (בבא קמא נ,א): 'כל
האומר הקב"ה ותרן - יוותרו מעיו'?

ב. המדרש (במדבר רבה יט, ט) שואל שאלה עצומה
דווקא על חלקו של אהרן בחטא, וזו לשון המדרש:
'משל לבעל חוב שבא ליטול גורנו של לווה, ונטל
שלו ושל שכנו. אמר לו הלווה: אם אני חייב, שכני
מה חטא? אף כך אמר משה רבינו: אני הקפדתי,
אהרן מה חטא? לפיכך הכתוב מקלסו: 'וללוי אמר
תָּמִיד וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידְךָ, אֲשֶׁר נִסִּיתוּ בַּמִּסָּה
תְּרִיבוּהוּ עַל מִי מְרִיבָה'. עכ"ל המדרש.
כלומר, השאלה העוצמתית והמתבקשת היא, שגם
אם נבין את חטאו של משה רבינו בדרכים שונות,
אבל אהרן מה חטאו? הרי הוא היה פסיבי באירוע?
ואם תאמר שהיה אהרן צריך למחות, גרי ידועים
דברי המכילתא בפרשה הקודמת שם מצהיר אהרן:

כלומר, מכל המפרשים הנ"ל ומהגמרא בברכות נראה ללמוד יסוד עצום, שהדרישה מהאדם איננה רק על מה שעשה טוב או רע, **אלא גם על מה שהיה בכוחו וביכולתו לעשות ולא עשה!**

לכן אפשר להסביר את הגמרא בברכות שציטטנו, כך, שאדם שבאים עליו יסורים ולא מצא מה שעשה רע, יחפש במה שיכול היה לעשות ולא עשה = ביטול תורה! כלומר, 'ביטול תורה' כשם קוד לך, שהתביעה איננה רק על מה שעשיתי, אלא תמיד, גם על מה שיכולתי לעשות ולא עשיתי.

זהו עומק כוונתם של הרשב"ץ, חידושי הרי"ם וה'שפת אמת', שגם אם תהיה שעה שתפנה ללימוד, אבל השעה הנוכחית, כבר חלפה ועברה מן העולם ומה יהא על מה שיכולת לעשות ולא עשית? וכן, אם לא עכשיו אימתי? כדבריהם, שלכל שעה יש הדבר המיוחד שלה ואת יכולת התיקון שלה וזה כבר חלף ועבר....

לפי הנ"ל, הטענה כלפי משה וגם כלפי אהרן, היא לא על מה שעשו, אלא בעיקר על מה שיכלו לעשות ולא עשו, כמו שמשמע מלשון הפסוק 'עָן לֹא הָאֱמָנָתָם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל', התוצאה החיובית המדהימה, שהיתה יכולה להיות אילו...

ולאחר שלמדנו יסוד אדיר זה, ניתן ליישב את שאלתנו הראשונה, מדוע הדקדוק עם צדיקים הוא כחוט השערה? ובכלל מדוע הקב"ה לא מוותר על כלום!? ולשם כך אצטט מ'מסילת ישרים' (ד): 'אמנם הענין הוא... כי כאשר אין הקדוש ברוך הוא מניח מלשכוח כל מעשה טוב קטן כמות שהוא, כן לא יניח מלשפוט ולהוכיח כל מעשה רע קטן כמות שהוא'. עכ"ל.

ולענ"ד עומק דבריו הוא, שאם תאמר שהקב"ה מוותר על מעשים רעים קטנים, זה עלול ליצור גם מהצד השני תחושה, שאין הקב"ה מתייחס גם לדברים קטנים טובים שעושה האדם. וזו כבר תקלה רצינית, כי הדרך לעלות למעלה ולחזור למסלול ובכלל להתקדם, תלויה בכך שכל מעשה טוב ואפילו הקטן ביותר, הקב"ה שמח בו מאוד, ומזה יתקדם עוד ועוד.

לכן, כדי שחלילה לא תכנס מחשבה כזו בלב האדם, הקב"ה מעביר מסר, שכל פעולה שלך בעולם חשובה, וככל שאדם צדיק יותר, הווי אומר שהוא באמת מחשיב כל פעולה שלו בעולם, הקב"ה מדקדק איתו יותר ואפילו עד כדי מה שיכול היה לעשות ולא עשה!

ולמעשה, זה נכון לכולנו ובירור זה ייעשה עם כולנו, אבל הצדיקים, כבר ברמה גבוהה כ"כ בהחשבת כל רגע בחייהם, שכבר עתה דנים איתם על זה....

לענ"ד מסר זה כ"כ חשוב בדור בו האפשרות לזמן פנוי היא עצומה, ומצד שני הפיתויים לבזבוזי הזמן והטרדות, גורמים לנו לפעמים להסתפק ב- 'שב ואל תעשה', לא רע ולא טוב, אבל אז הפוטנציאל הגלום בנו לא מגיע לידי מימוש, ולשם כך באה התורה ומלמדת אותנו, דרך הצדיקים העצומים ביותר, כמשה ואהרן, שלכל שעה יש את תיקונה המיוחד שאין בשעה אחרת, וכדי לא להיות במצב שנשאל מדוע לא עשינו את מה שיכולנו לעשות? עלינו תמיד להיות במודעות של 'מה עוד אני יכול לעשות?!' כדי להאמין ולקדש שם שמים בכל רגע...

שנזכה בעז"ה ללמוד ולהפנים את המסר היסודי הזה, לניצול זמן, תמיד להיות במודעות של, מה אני יכול לעשות בשעה הזו, כי אם לא עכשיו אימתי?!

נתרם ע"י ידיד נאמן לזיכוי הרבים

אשמח לשמוע רעיונות והצעות ייעול - הכל יתקבל בברכה.

ישראל חיים בלומנטל

לתרומות / הנצחות, או לקבלת העלון באימייל, וכן לתגובות: blu.israel@gmail.com

